

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Radovana Havelce a soudců JUDr. Tomáše Rychlého a JUDr. Jaroslava Vlašína v právní věci žalobce: **E. K.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti stěžovatelky: **Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s.**, se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9, proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 11. 2019, č. j. 61 Az 23/2019 – 52,

takto:

- I. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 11. 2019, č. j. 61 Az 23/2019 – 52, **se ve výroku I. zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Kasační stížnost proti výroku II. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 1. 11. 2019, č. j. 61 Az 23/2019 – 52, **se odmítá**.

Odůvodnění:

[1] Žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě (dále jen „*krajský soud*“) se žalobce domáhal přezkumu rozhodnutí žalovaného ze dne 5. 4. 2019, č. j. OAM-192/LE-VL17-ZA15-2019. Tímto rozhodnutím žalovaný rozhodl, že státem příslušným k posouzení podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany podle čl. 3 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, je Lotyšská republika. Dále žalovaný rozhodl, že žádost žalobce o udělení mezinárodní ochrany je

v souladu s § 10a odst. 1 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění rozhodném pro projednávanou věc (dále jen „*zákon o azylu*“), ve vztahu k České republice nepřípustná a řízení o ní se podle § 25 písm. i) zákona o azylu zastavuje.

[2] Žalobce současně v žalobě požádal krajský soud o ustanovení zástupce z řad advokátů, neboť je bez finančních prostředků, nevyzná se v českém právu, a není proto schopen se před soudem hájit. Žalobce konkrétně požadoval ustanovení Mgr. Ladislava Bárty, advokáta se sídlem Purkyňova 6, Ostrava. Tento advokát totiž poskytuje právní poradenství v zařízeních pro zajištění cizinců a s případem žalobce již byl stručně seznámen. Svou žádost žalobce následně doplnil dne 6. 5. 2019 o informaci, že uvedený advokát jej zastupoval již v soudním řízení, které se týkalo zajištění stěžovatele podle § 46a zákona o azylu. Ustanovení tohoto advokáta i v tomto řízení tak bude nejúčelnější.

[3] Krajský soud výrokem II. usnesení ze dne 10. 5. 2019, č. j. 61 Az 23/2019 – 23, žalobci zástupce z řad advokátů neustanovil (výrokem I. nepřiznal žalobě odkladný účinek, výrokem III. vyzval žalobce k doplnění žaloby ve lhůtě jednoho dne od právní moci usnesení). Výrok II. usnesení krajského soudu č. j. 61 Az 23/2019 – 23, byl ke kasační stížnosti žalobce zrušen rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 9. 2019, č. j. 4 As 218/2019 – 43, a v tomto rozsahu se věc vrátila krajskému soudu k dalšímu řízení. Krajský soud mezitím rozhodl o odmítnutí žaloby, a to usnesením ze dne 30. 5. 2019, č. j. 61 Az 23/2019 – 27. Rovněž toto usnesení bylo v návaznosti na kasační stížnost žalobce zrušeno Nejvyšším správním soudem – rozsudkem ze dne 17. 10. 2019, č. j. 10 Azs 247/2019 – 49.

[4] Krajský soud následně v souladu s pokyny kasačního soudu znovu rozhodoval o návrhu žalobce na ustanovení zástupce z řad advokátů pro řízení o žalobě. Výrokem I. usnesení ze dne 1. 11. 2019, č. j. 61 Az 23/2019 – 52, ustanovil zástupkyní žalobce pro řízení o žalobě Organizaci pro pomoc uprchlíkům, z. s., se sídlem Kovářská 939/4, Praha 9. Výrokem II. tohoto usnesení pak vyzval ustanovenou zástupkyni žalobce k doplnění žaloby ve lhůtě jednoho dne od právní moci usnesení. Krajský soud konstatoval, že u žalobce jsou splněny podmínky pro ustanovení zástupce. Připomněl však, že na ustanovení konkrétního zástupce neexistuje právní nárok. V projednávaném případě považoval za účelnější ustanovit žalobci uvedenou zástupkyni, která je právnickou osobou poskytující bezplatnou právní pomoc cizincům a která nadto obdržela dotaci z veřejných prostředků na úhradu finančních nákladů spojených s poskytováním právních služeb v zařízeních pro zajištění cizinců. Krajský soud uzavřel, že ustanovená zástupkyně je nepochybně schopna poskytnout žalobci právní pomoc.

[5] Usnesení krajského soudu č. j. 61 Az 23/2019 – 52, napadla v celém rozsahu kasační stížností Organizace pro pomoc uprchlíkům, z. s. (dále jen „*stěžovatelka*“), a to z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) soudního řádu správního (dále jen „*s. ř. s.*“).

[6] Stěžovatelka v kasační stížnosti v první řadě namítá, že byla ustanovena zástupkyní žalobce bez svého předchozího souhlasu. Přitom podle § 29 odst. 4 občanského soudního řádu (dále jen „*o. s. ř.*“), ve spojení s § 64 s. ř. s. lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen pokud s tím souhlasí. V souladu s argumentem *a maiori ad minus*

pokračování

se uvedené pravidlo uplatní i v případě ustanovení zástupce (neboť ustanovený zástupce má oproti opatrovníkovi ještě významnější postavení). Stěžovatelka může žalobce zastupovat v řízení ve věci mezinárodní ochrany na základě § 35 odst. 5 s. ř. s., který ovšem nepředpokládá poskytování právní pomoci uprchlíkům nebo cizincům za odměnu. Stěžovatelka má toliko právo na náhradu účelně vynaložených nákladů. Postup krajského soudu, který stěžovatelku ustanovil zástupkyní žalobce, aniž by předtím zajistil její souhlas s ustanovením, byl nezákonný. Stěžovatelka v této souvislosti odkazuje na judikaturu Nejvyššího správního soudu, která její argumentaci potvrzuje. Dále uvádí, že postupem krajského soudu byl rovněž porušen ústavně zakotvený zákaz nucených prací.

[7] Na výše uvedených závěrech podle stěžovatelky nic nemění ani skutečnost, že jí byla poskytnuta dotace na financování právního poradenství cizincům zajištěným v zařízení pro zajištění cizinců. Finanční prostředky v poskytnutém grantu jsou však přísně účelově vázány. Dotace se vztahuje pouze na klienty, kteří mají zájem být do projektu začleněni. V dané věci žalobce požadoval ustanovení advokáta. Pokud by na svém požadavku setrval, nemůže stěžovatelka náklady spojené s jeho zastupováním hradit z této dotace. Mimo to je uvedený grant omezen co do výše i trvání. Může tak dojít k situaci, že stěžovatelka již prostředky z tohoto grantu nebude disponovat, ale přesto bude nadále povinna zastupovat žalobce bez nároku na odměnu. Pokud by napadené usnesení nezůstalo v praxi ojedinelým, stěžovatelce by prostředky poskytnuté z veřejných zdrojů nepostačovaly a dostala by se do tíživé personální a finanční situace. Toto nebezpečí ostatně akcentoval i kasační soud ve své předchozí judikatuře. Žalobce nadto zařízení pro zajištění cizinců ve V. L. dne 23. 5. 2019 opustil a nyní zřejmě pobývá ve středisku pro žadatele o azyl v Lotyšské republice. Stěžovatelka proto navrhuje zrušení napadeného usnesení a vrácení věci krajskému soudu k dalšímu řízení.

[8] Žalobce se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

[9] Žalovaný ve vyjádření uvádí, že jelikož kasační stížnost směřuje proti procesní činnosti krajského soudu, nechává posouzení její důvodnosti na Nejvyšším správním soudu.

[10] Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti. Ve vztahu ke stěžovatelce konstatuje, že ta nebyla účastníkem řízení před krajským soudem a není ani osobou zúčastněnou na řízení (§ 102 s. ř. s.) či osobou, která práva osoby zúčastněné na řízení uplatnila až po vydání napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.). Právo zástupce podat kasační stížnost proti usnesení, jímž byl soudem ustanoven k zastupování, však bylo nad rámec doslovného znění zákona uznáno judikaturou (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2005, č. j. 3 Azs 187/2005 – 52, publ. pod č. 684/2005 Sb. NSS, ze dne 23. 1. 2014, č. j. 9 As 136/2013 – 28, nebo ze dne 18. 6. 2014, č. j. 9 As 163/2014 – 25; všechna zde uvedená rozhodnutí jsou dostupná z www.nssoud.cz). Kasační stížnost stěžovatelky byla podána včas a za stěžovatelku jedná její ředitel, který má vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie (§ 105 odst. 2 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud dále netrval na zaplacení soudního poplatku za kasační stížnost, neboť napadeným usnesením bylo rozhodováno toliko o procesní otázce a řízení před krajským soudem jím nekončilo

(srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 – 19, publ. pod č. 3271/2015 Sb. NSS, a rozsudek téhož soudu ze dne 29. 6. 2017, č. j. 2 As 220/2017 – 23). Z tohoto důvodu ani zdejší soud nerozhodoval o žádosti stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků, kterou uplatnila v kasační stížnosti, neboť by to bylo za daného stavu věci nadbytečné.

[11] Důvodnost kasační stížnosti vážil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené usnesení netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[12] Kasační stížnost je důvodná.

[13] K otázkám, které jsou nastoleny v tomto řízení, se Nejvyšší správní soud opakovaně vyjádřil (například v již výše uvedeném rozsudku č. j. 9 As 163/2014 – 25, dále pak v rozsudcích ze dne 1. 10. 2014, č. j. 1 As 104/2014 – 26, či ze dne 12. 12. 2017, č. j. 7 As 286/2017 – 18). Z novější judikatury pak lze odkázat například na rozsudky ze dne 9. 5. 2019, č. j. 3 As 84/2019 – 17, a ze dne 10. 12. 2019, č. j. 3 As 343/2019 – 28.

[14] Nejvyšší správní soud neshledal důvod k odklonu od svých dříve vyslovených závěrů, proto se jich v tomto řízení přidržel a v podrobnostech odkazuje na odůvodnění výše uvedených rozhodnutí. Níže soud připojuje stručné shrnutí argumentace rozhodné pro nyní posuzovanou věc.

[15] Stěžovatelkou poukazovaný § 29 odst. 4 o. s. ř., podle něhož lze jinou osobu než advokáta jmenovat opatrovníkem, jen jestliže s tím souhlasí, je třeba za užití § 64 s. ř. s. podpůrně aplikovat i při ustanovování zástupce účastníku řízení. Dospěje-li tedy soud k názoru, že existují důvody, proč zástupcem účastníka řízení ustanovit nikoli advokáta či jinou osobu poskytující specializované právní poradenství (§ 35 odst. 2 s. ř. s.), je povinen předem zjistit, zda osoba ustanovovaná zástupcem se svým ustanovením souhlasí. To platí také v případech, ve kterých má být zástupcem ustanovena právnická osoba uvedená v § 35 odst. 5 s. ř. s. (jakou je stěžovatelka), a to již z toho důvodu, že tato osoba nemá právo na odměnu za zastupování, nýbrž jen právo na náhradu účelně vynaložených nákladů (k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 9. 2008, č. j. 4 Azs 51/2008 – 79). V opačném případě by mohlo dojít k porušení ústavně zakotveného zákazu nucených prací a služeb, neboť znakem nucené práce je to, že je vymáhána pod pohrůzkou jakéhokoli trestu a osoba se k ní nenabídla dobrovolně (nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 1/12, dostupný z <https://nalus.usoud.cz/>).

[16] Z obsahu soudního spisu v dané věci vyplývá, že stěžovatelka nebyla před vydáním napadeného usnesení dotázána, zda souhlasí s tím, aby byla ustanovena zástupkyní žalobce (z její kasační stížnosti je pak zřejmé, že s tímto postupem nesouhlasí ani dodatečně). V tom lze spatřovat pochybení, které činí napadené usnesení nezákonným (srovnej judikaturu citovanou v odstavci [13] výše).

[17] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené napadené usnesení krajského soudu podle § 110 odst. 1, věty první před středníkem s. ř. s. ve výroku I., jímž byla

pokračování

zástupkyní žalobce ustanovena stěžovatelka, zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Krajský soud je v dalším řízení vázán právním názorem vysloveným kasačním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). Při nezměněné skutkové situaci bude třeba uvažovat o ustanovení jiného zástupce žalobce, než je stěžovatelka. Pokud krajský soud shledá, že žalobci nelze ustanovit zástupcem Mgr. Ladislava Bártu, je povinen takové důvody uvést. Takové důvody však musí převážet nad těmi, pro které žalobce požadoval tohoto konkrétního zástupce.

[18] Nejvyšší správní soud se dále zabýval otázkou přípustnosti podané kasační stížnosti proti výroku II. napadeného usnesení krajského soudu (kterým byla stěžovatelka vyzvána k doplnění žaloby; viz výše odstavec [4] tohoto rozsudku) a dospěl k závěru, že kasační stížnost není v této dílčí části přípustná, neboť se v tomto rozsahu jedná toliko o rozhodnutí, kterým se upravuje vedení řízení ve smyslu § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s. (srovnej například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č. j. 1 As 2/2008 – 47, či usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 2. 2006, č. j. 5 As 15/2005 – 47, č. 973/2006 Sb. NSS). Na základě shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud kasační stížnost v části směřující proti výroku II. napadeného usnesení krajského soudu odmítl jako nepřípustnou dle § 46 odst. 1 písm. d) s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. (k tomuto postupu v obdobné věci viz výše citovaný rozsudek č. j. 3 As 343/2019 – 28). K tomu lze dodat, že uvedená výzva krajského soudu k doplnění žaloby je za dané situace bezpředmětná, neboť ustanovení stěžovatelky zástupkyní žalobce bylo zrušeno. Nevyhovění této výzvě tak nemá žádné procesní důsledky.

[19] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne krajský soud v novém rozhodnutí (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 2. března 2020

Mgr. Radovan Havelec
předseda senátu